

Zdoma. Prostovoljno. Prisilno.

In kako je to povezano z Dnevi alpsko-jadranske kuhinje? Primer.

Prehrambne navade so odraz vsakokratnega časa, tudi tega, kako je organiziran dan in ali sta med tremi glavnimi obroki, zajtrkom, kositom in večerjo, še malici. Vselej se v njih zrcali iznajdljivost gospodinj, ki so znale iz tega, kar je v krogu letnih časov zraslo na njihovih vrtovih, poljih in travnikih, pričarati okusne in mamljive jedi za naše krožnike. Pogosto se v njih skriva preprostost, ki pa nas ne sme preslepiti, da jo je bilo zlahka doseči.

Nekatere jedi človeka spremljajo stoljetja. Spreminjajo se le recepti, ki postajajo bolj raznoliki in zapleteni, stalnica jedi pa odraža in dokazuje, da živila tvorijo simbiozo s človekom, regijo in pridelavo. Pove nam tudi, da je človek tesno povezan z okoljem, v katerem živi in v katerem so živeli njegovi predniki. Iz tega se lahko dokopljemo do dragocenega spoznanja, da prehrambne navade skupaj s pokrajinski mi in družbenimi posebnostmi vplivajo na človekovo zavest.

Gotovo bi bilo koristno, če bi se tem mislim posvečali še naprej, spričo trenutnih teorij in ukrepov, ki se sprejemajo in celo s silo izvajajo proti ljudem, ki so zapustili svoje domove. Dan za dnem nam namreč predvajajo, kako se dela z ljudmi, ki bežijo, stradajo, ki so jih prisilno razselili in pregnali z bombami. Pomislimo samo na Frontex, ki ga je EU ustanovil za obrambo pred temi ljudmi in mu za njihovo zavračanje samo v letu 2024 namenil skoraj milijardni proračun.

Nobeni pokrajini tega sveta ni prizaneno z ljudmi, ki so zapustili svoje domove. Obe trenutni veliki vojni, v Ukrajini in Gazi, sta položaj še poostreni. Hkrati sta grozeča glasnika prihodnosti, ki nagovarjata tudi alpsko-jadranski prostor in celotno regijo okoli Sredozemskega morja. Z jedilnega lista, oblikovanega v zgodovini, so se na vsak posamezni meni prebili elementi tistih, ki so jih pregnali, ki so bežali, ostali tu, se poročili, asimilirali,

bili nesrečni, se borili za preživetje, doživeli zlom ali srečo in vplivali na naše življenje, ne le golo preživetje, ga oblikovali in pogosto tudi razveseljevali, četudi bi morali razlikovati med begunci in popotniki. Zdravilnega posta, ki telesu pogosto vrne vitalnost, nikakor ne moremo primerjati s prisilnim stradanjem, ki telesu odtegne vire, kot so vitamini in minerali, in ga uniči. Poleg tega so popotniki večinoma na poti prostovoljno, begunci pa v odhod in odpovedovanje prisilijo okoliščine. Od tod tudi drugačen dostop do prehrane in jedi.

Popotniki praviloma razpolagajo s svojimi sredstvi in se večinoma radovedno lotevajo ponujene kulinarike. Begunci pa večinoma nimajo ničesar ali samo najnujnejše in morajo vzeti, kar dobijo, da sploh preživijo. Dlje ko traja beg, bolj škodljivo to izkoreninjenje v patološkem smislu vpliva na njihovo zdravje. In manj razumevanja ko so deležni, bolj morebitna odsotnost lastnega etničnega in družbenega okolja, vključno z verskim, preraste v hrepenenje in zaznamuje njihovo zavest. V najslabšem primeru jih obda ideološki ali celo fundamentalistični steznik, ki, kot vemo, vodi v katastrofo.

Ugotavljam, kako bistveno lahko izkoreninjenje človeka vpliva na razvoj celotnih družbenih procesov in kako začnejo vplivi, ki jih obvladujejo, motiti medčloveške odnose in se kot uničujoč nacionalizem izrodijo v za družbo pogubno radicalizacijo in nasprotja, dokler neredko ne pripeljejo do avtokratskih, diktatorskih in fašističnih političnih struktur.

Na dlani je, kako pomembno je pri obravnavi te za vse zapletene materije celosten pogled, prost vsakršnega nacionalizma. Odprta neodvisna država ne pripomore le k krepitvi lastne zavesti, ki seje demokracijo, ampak dobesedno odpre možnost, da iz tega nepričakovano nastalega položaja utremo poti rešitev, po katerih lahko sto-

pamo vsi skupaj in dolgoročno pripomoremo k mirnemu sožitju, namesto da bi drug drugega uničevali.

To nam je na Koroškem uspelo na več ravneh, bodisi na Dnevih alpsko-jadranske kuhinje, bodisi z večjezično književnostjo v izvirniku ali prevodih, ki se bere daleč prek deželnih meja, bodisi s svobodnim radijskim etrom, in še bi lahko naštevali ... možno je. Mora se storiti.

Za konec bi rad citiral še ante scriptum iz knjige *Svatba okusov 3* (www.wieserverlag.com/buch/geschmackshochzeit-3/): Z Dnevi alpsko-jadranske kuhinje odkrivamo sledi in naletimo na znamenja, ki vodijo do izginulih poti, nekdanjih, preraščenih, komaj prepoznavno zasekanih v hrbitišča pobočij, kjer čakajo, da bo nanje kdo znova položil nogo. Daleč stran od asfaltiranih cest, avtocest, ki pod sabo pokopljejo več, kot nam v hlinjeni hitrosti lahko približajo. Pri tem pogosto ostrmimo. Veliko odkrijemo. To je povezano z gledanjem in porajajočo se gotovostjo, da se v skritih kotičkih preteklosti skriva globoko zakopano vedenje o medsebojni odvisnosti človeka in narave, ki nam razkrije, kako prostor, čas, prehrana, pomanjkanje, navade in zdravje vplivajo drug na drugega. Kot z okenske šipe obrišemo prah. Neštete, danes zamegljene, a v preteklosti verjetno že videne povezave, lahko naenkrat zasiyejo pred našimi očmi.

Nekoč zarisane meje, ki so se boleče zarisale v okolje, spet vidimo kot celoto. Nekdanje omejitve, neprestavljljive markacije preteklosti nam kot smerokaz niso več potrebne, saj stopamo po prihodnjih poteh in vzponih s ponižnostjo na novo osvojenega spoznanja, se sprehodimo v prahu ceste, po kateri se dostikrat spotikamo, in se znajdemo - saj nas bogati in življenje naredi vredno življenja.

● Lojze Wieser

Avtor in izdajatelj.

SCHW
PUNK